

Anetta Fortuna

Stymulowanie umiejętności rozwoju zdolności percepcyjno-manipulacyjnych w procesie kształcenia uczniów w młodszej wieku szkolnym

Nauczyciel i Szkoła 3-4 (16-17), 242-246

2002

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Anetta Fortuna

Stymulowanie umiejętności rozwoju zdolności percepcyjno-manipulacyjnych w procesie kształcenia uczniów w młodszym wieku szkolnym

Niniejszy artykuł zawiera rozważania na temat stosowania ćwiczeń percepcyjno-manipulacyjnych przez uczniów klasy pierwszej szkoły podstawowej.

Dziecko przystosowuje się do otaczającego świata w sposób progresywny i ciągły, dzięki przyswajaniu i przystosowywaniu. Naśladuje też sytuacje i zachowanie w sposób naturalny, bo lubi się przebierać, ucztować, pracować jak dorośli. Naśladowanie zmierza jednak do reprodukcji obrazów w sposób identyczny. Bywa czasem, że dziecko nie lubi naśladowania, ale wymyśla nowe sytuacje.

W pedagogice wychowanie polega na formowaniu u dziecka natury podatnej na przyswajanie wzorów moralnych. Zapomina się przy tym, że niekiedy istnieją trudności chcące zbliżyć się do wzorów. Nie należy narzucać dziecku określonych wzorów, lecz starać się, aby mogło patrząc na wzór wytwarzać coś nowego, niepowtarzalnego. Spowodowane jest to tym, gdyż jednostka jest zdolna do kierowania sama sobą i przekształcania systemu wartości ze względu na osobiste przeżycia i doświadczenia. Dlatego też nauczyciel powinien pomóc uczniom w ich samokształceniu zgodnie z jego osobistymi motywacjami.

Należy zainteresować uczniów czynnością, dać im odczuć radość odczuwania i chęć przedłużania działań dla swojej przyjemności i innych.

„Funkcjonuje bogata terminologia powstających, wdrażanych i upowszechnianych zmian w teorii i praktyce pedagogicznej, jak: twórczość pedagogiczna, twórca, innowacja, innowator, nowator.

Twórczością pedagogiczną nazywamy proces i wyniki tworzenia przez nauczyciela czegoś nowego, co sprzyja realizacji z góry założonych celów mających związek z wywołaniem określonych zmian w osobowości ucznia.

W tym kontekście mianem twórcy obejmujemy pomysłodawców nowego rozwiązania praktyczno-pedagogicznego, uznanego za wartościowe i możliwe do realizacji w określonej działalności pedagogicznej oraz dające lepsze efekty od rozwiązań dotychczas stosowanych.

Z pojęciem twórczości wiąże się nierozzerwalnie termin innowacja. Efektem twórczości są nowe wytwory, dzieła bądź nowe idee.¹

Zdolności percepcyjno-manipulacyjne stanowią jedną z grup elementarnych zdolności twórczych.

„Czynności percepcyjno- motoryczne są to skoordynowane ciągi ruchów mięśniowych, zmierzających do pomyślnego zakończenia określonego zadania. W toku ich wykonywania przeważa aktywność praktyczno-techniczna z dającymi się wyodrębnić fazami ruchów prostych. Ich opanowanie wymaga z reguły oddzielnych ćwiczeń, w rezultacie których dane działanie percepcyjno-motoryczne przebiega sprawnie i skutecznie. Wykonywane ruchy przebiegają pod kontrolą zmysłów. Przykładem tego może być opanowanie umiejętności nakładania opasek na różne okolice ciała. Aby tę umiejętność nabyć, uczeń ćwiczy po kolei wiele sekwencji ruchów podstawowych, których opanowanie decyduje o umiejętności nakładania opasek na różne okolice ciała.”²

Podstawy metodologiczne badań własnych

W badaniach posłużyłam się następującym zestawem ćwiczeń percepcyjno-manipulacyjnych:

1. Masz do dyspozycji klocki o kształcie trójkątów i kwadratów. Postaraj się ułożyć choinkę stylizowaną.
2. Masz przed sobą pudełko, które zawiera kartonowe figury. Wybierz te figury, które pozwolą ci ułożyć domek z ogrodzeniem i wiatraczkiem.
3. Na ławce ułożona jest z patyczków wielka litera T. Zadanie twoje polega na tym, abyś przesunął patyczki tak, aby powstał kontur mostu.
4. Na kartce masz narysowane fragmenty przedmiotów. Dorysuj i uzupełnij podane linie tak, aby powstał: dom, młotek, lampa, stołek.
5. W kopercie znajdują się plastikowe wzory liter L, A, O. Wysyp zawartość koperty na ławkę a potem ułóż schemat postaci ludzkiej.
6. Na kartoniku ułożono z zapałek śmietniczkę, na której umieszczono śmieć. Za pomocą dwóch posunięć zapałką wyrzuć śmieć poza śmietniczkę.
7. Na stoliku leży 10 zapałek. Postaraj się ułożyć jak najwięcej pomysłowych przedmiotów z tych zapałek.
8. „Tajemniczy list”. Małgosia napisała do Kasi list, ale sama nie mogła go doręczyć, więc poprosiła o pomoc gołąbka. List wypadł gołąbkowi z dzioba do wody i niektóre literki zostały wypłukane. Dopisz litery i odczytaj a potem szybko od-

¹ W. Puślecki - Optymalizowanie aktywności twórczej uczniów, CMDNŚSzM Warszawa 1991, s. 11

² W. Puślecki - tamże, s. 26

- rób lekcje. Dlaczego?
9. Masz przed sobą rozsypankę obrazkową. Ułóż ilustrację zwierzątka liska Chytruska.
 10. W kopercie znajduje się kartka z zestawem lalek oraz 3 spódniczki koloru czerwonego i 3 koloru żółtego. Wyłóż zawartość koperty na ławkę a następnie przedstaw wiele kompozycji wystawy.
 11. Mając do dyspozycji kwadrat pocięty na 7 części, ułóż jak najwięcej figur o rozmaitych kształtach. Mogą to być sylwetki zwierząt, przedmiotów, postaci. Spójrz na wzór rysunku - przypomina pistolet. Spróbuj go ułożyć. To będzie rozgrzewka.
 12. Na wystawie sklepowej leżą porozrzucane guziczki. Przyszyj je do tekturki tak, by wystawa podobała się klientom.
 13. Masz przed sobą ścinki materiału o różnych kolorach i kształtach. Ułóż z nich dywanik do pokoiku lalek.
 14. W dwóch torebkach masz elementy dwóch zabawek - piramid. W jednej torebce znajdują się same elementy duże, a w drugiej małe. Zawartość torebek wysyp na ławkę i ułóż dwie piramidy w kolejności wielkościowej.
 15. Ułóż liczbę dwucyfrową z czterech zapalek.
 16. Krysia ma cztery kawałki materiału, każdy w innym kolorze. Niestety materiały mają dziurki. Krysia chce je załatać, lecz nie umie dobrać łątek. Pomóż Krysi w rozwiązaniu problemu.
 17. Ułóż słoneczko z koła i różnej długości paseczków papieru. Promienie rozstaw w równych odstępach.

Skuteczność ćwiczeń percepcyjno - manipulacyjnych

W pierwszym ćwiczeniu dotyczącym ułożenia choinki z klocków o kształcie trójkątów i kwadratów 19 uczniów klasy pierwszej wykonało prawidłowo.

Ćwiczenie drugie polegające na ułożeniu domku z ogrodzeniem i wiatraczkiem wszyscy uczniowie wykonali prawidłowo.

Z ćwiczeniem trzecim dotyczącym przesunięcia patyczków tak, aby powstał kontur mostu 3 uczniów miało małe trudności, lecz po kilkakrotnych wskazówkach ćwiczenie wykonali poprawnie. Natomiast 16 uczniów nie miało z tym ćwiczeniem żadnych trudności.

Czwarte ćwiczenie polegające na dorysowaniu do fragmentu linii przedmiotów, tak aby powstał: dom, młotek, lampa, stół uczniowie klasy pierwszej wykonali w 100%.

Ułożenie postaci ludzkiej ze wzorów liter 2 uczniom sprawiło trochę kłopotu.

Pozostali uczniowie problem ten rozwiązali bez większych trudności.

Problem usunięcia śmiecia ze śmietniczki sprawił uczniom sporo kłopotu. Dopiero po wielokrotnych próbach udało się 15 uczniom rozwiązać problem.

Ułożenie pomysłowych przedmiotów z 10 zapałek okazało się dla dzieci ciekawym ćwiczeniem. Ilość ułożonych przedmiotów była różna w zależności od zdolności uczniów. Najmniej ułożyło 3 uczniów po 5 przedmiotów, 8 uczniów po 9, a pozostali uczniowie aż po 19 ciekawych pomysłów.

Rozszyfrowanie tajemniczego listu uczniowie bez kłopotu wykonali prawidłowo. Również rozsypanka obrazkowa została w krótkim czasie ułożona prawidłowo przez wszystkich uczniów.

Ćwiczenie 10 polegające na przedstawieniu wielu kompozycji wystawy doboru lalek do spódniczek 16 uczniów wykonało połowę maksymalnej liczby możliwości, natomiast 3 uczniów wykonało jedynie 3 możliwości.

Ułożenie figur o rozmaitych kształtach okazało się ciekawym ćwiczeniem dla uczniów. Liczba ułożonych przedmiotów przypadających na jednego ucznia waha się od 3 do 13 różnych sylwetek zwierząt, przedmiotów, postaci.

Przyszycie porzucanych guziczków na wystawę sklepową uczniowie wykonali bezbłędnie. Niektóre prace wykonana były estetycznie i pomysłowo.

Dywaniki do pokoju lalek okazały się różnorodne nie tylko w kolorach, lecz także w kształtach.

Bardzo łatwym zadaniem okazało się ułożenie dwóch piramid w kolejności wielkościowej, które uczniowie wykonali w 100%.

Ćwiczenie 15 polegające na ułożeniu liczby dwucyfrowej z czterech zapałek uczniowie wykonali bezbłędnie. 13 uczniów ułożyło liczbę 14, 6 uczniów liczbę 11.

Dobieranie łątek do dziurek w materiale 15 uczniów dobrało kolor łątki do koloru materiału, 4 uczniów do dziurki w materiale koloru zielonego dobrało łątkę koloru żółtego, do koloru czerwonego- łątkę koloru niebieskiego, do koloru żółtego- kolor czerwony, do koloru niebieskiego- łątkę koloru żółtego.

Interesujące okazało się ćwiczenie, które polegało na ułożeniu słoneczka z różnych długości paseczków papieru i koła. 6 uczniów ułożyło słoneczka z koła i krótkich paseczków, 7 z koła i długich paseczków, 6 uczniów z koła oraz długich i krótkich paseczków na przemian.

Zakończenie

Powyżej uzyskane stwierdzenia stanowią podstawę do określenia myślenia danego ucznia. Na powyższych przykładach widać jakoby proces tychże prac nie był twórczy a jedynie zmechanizowany. Rzecz ma się tylko pozornie. Zważywszy, że

są to dzieci ze środowiska wiejskiego, gdzie nie mają dostępu do twórczych środowisk i dóbr kultury, dzieci te wykazały wkład i zaangażowanie myślenia.

Pomimo, że dzieci z tego rodzaju ćwiczeniami spotkały się po raz pierwszy, to nie sprawiły im one trudności. W wyjątkowo krótkim czasie wykonały ćwiczenia przy niewielkim wysiłku myślowym. Rozwiązanie ćwiczeń sprawiło im przyjemność a niekiedy doskonałą zabawę. Stąd wniosek, że dzieci potrafią myśleć skoro da im się szansę.